

1. Obiekt 363

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. JANA CHRZCICIELA

2. Czas powstania

kościół - 1 poł
XIV w., i XVII w.
dzwonnica XX w.

3. Miejscowość

GRZEGORZEWICE

11. Zdjęcia. rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

Plan orientacyjny - skala 1 : 25 000

Widok zespołu od pd.-zach.

Widok zespołu od pd.

4. Adres

Grzegorzewice
27-425 Waśniów

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo kieleckie

gmina Waśniów

pow. OSTROWIEC

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo kieleckie

powiat Opatów

8. Właściciel i jego adres

Parafia rzymskokatolicka w
Grzegorzewicach, Dekanat Szewne
Diecezja sandomierska

9. Użytkownik i jego adres

J.W.

10. Rejestr zabytków

Nr 254

data

16.X. 1956.

W 1269 r. Bolesław Wstydlivy na prośbę opata Jakuba z klasztoru na Świętym Krzyżu nadał liczne swobody wsi Grzegorzewice, którą mnisi mieli pozyskać od rycerza Żegoty z rodu Toperczyków, drogą wymiany za swoją wieś Wojsław. Ostatnie w nauce pojawił się pogląd, że zamiana ta nigdy nie została zrealizowana i wieś pozostała w rękach Toperczyków.

Nawój h. Topór wojewoda sandomierski, kasztelan krakowski miał tu przed 1334-1336 r. wystawić kościół w kształcie retundy, wymieniony w tym właśnie czasie w wykazach dziesięciny papieskiej jako "ecclesia nova". Fakt wystawienia tego obiektu przez Nawoję potwierdza Długosz/Liber beneficiorum/ w końcu XV w. Datowanie kościoła na 1 poł. XIV w. jest także zgodne z wynikami badań archeologicznych, współcześnie przeprowadzonych /ślady osadnictwa na tym obszarze pochodzą właśnie z XIV w./.

Za czasów Długosza właścicielem wsi był Mikołaj Chreśtoski, w 1529 - Stanisław ze Skrzynna, potem m. in. Stanisław Ożarewski. W 1564/65 r. do parafii prócz Grzegorzewic należały wsie: "Skały", "Wolanyew", "Zwolya Sarnya".

W 1627 r. retundę powiększono prawdopodobnie o nawę i zakrystię a w 1633 r. kościół konsekrowano.

W pocz. XVIII w. została wystawiona dzwonnica drewniana, konstrukcji słupowej, do której ks. Wojciech Kaniewicz ufundował dzwon w 1712 r.

c.d. pod p. 13.

Zespół kościoła par. we wsi Grzegorzewice, położony na wysokim, wysuniętym na zach. cyplu Góry Sytnej / przedłużenie Pasma Klonowskiego Gór Świętokrzyskich / ponad lessową doliną rzeki Debruchny. Zbocza cypla strome od pd. i zach., łagodne od pn.

Kościół murowany orientowany usytuowany pośrodku dawnego cmentarza - ogrodzonego, w planie zbliżonego do czworoboku /wydłużonego na linii wsch.-zach./ . Po stronie zach. kościoła - dzwonnica murowana, w górnej części otynkowana, pod dachem namiotowym czterospadowym, krytym blachą.

Ogrodzenie murowane z kamienia na zaprawie wapienne-cementową, nietynkowane, w niektórych miejscach oszkarpowane od zewnątrz. Złożone z niewysokich słupów, między którymi niższe i węższe pełne przesła; nad słupami i przesłami nakrywy pulpitemowe z piaskowca. Po stronie zach., w linii ogrodzenia, w miejscu trzech słupów ustawione wtórnie pomniki nagrobne kamienne - Franciszka Olszewskiego, Agnieszki Adamskiej i Marianny Gajewskiej. Po stronie pd. dzwonnicy - kamienny pomnik Marianny Olszewskiej, z tyłu za nią - grobowiec Targowskich.

Teren wokół kościoła porośnięty trawą, chodniki komunikacyjne z płyt betonowych, w narożniku pd.-wsch. placu stary stół kamienny okrągły /zegar słoneczny ?/. Przy ogrodzeniu drzewa - głównie lipy i klony.

Główne wejście na plac od strony pd. stromymi kamiennymi stopniami dwubiegowymi, na zboczu skarpy /obok schodów, u stóp cypla - piaskowcowa figura Matki Boskiej/. Drugie wejście od zach. - przy dzwonnicy, trzecie - od wsch. /od strony cmentarza grzebalnego/.

W dole, u stóp wzniesienia - dolina rzeki Debruchny. W niej, w najbliższym sąsiedztwie kościoła, po stronie pd.-wsch. plebania murowana, parterowa, pod dachem kalenicowym czterospadowym i towarzyszące jej zabudowania gospodarcze. Teren plebanii otoczony kamiennym murem, prowadzi doń droga dojazdowa.

Dalej, na pd.-zach. od kościoła, na przeciwległym stoku doliny - pozostałości zespołu dworskiego, z parkiem krajobrazowym.

c.d. p. 12.

W 1 poł. XIX w. do parafii oprócz Grzegorzewic należały: Zagaje, Sarna, Zwola, Wałenów, Skały, Debruchna.

W 1810 r. miała miejsce "reperacja" drewnianej plebanii. Postulowano konieczność przeprowadzenia szeregu prac remontowych przy kościele, dzwonnicy, ogrodzeniu drewnianym z murowanymi słupami. Nie realizowano ich jednak co powodowało stopniową ruinę zespołu. W 1851 r. zawalił się dach nad nawą, kościół zamknięto, wieś włączono w okręg parafialny - Nowa Słupia. Przed 1854 r. "odebrano" wyremontowane ogrodzenie i nową dzwonnice wystawioną

c.d. wkładka nr 1

<p>14. Kubatura</p> <p>-</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>ok. 1000 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>sakralne</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>sakralne</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>1932 r. - prowadzone prace przy retundzie m.in. skuto tynki zewnętrzne, zrekonstruowano maswerkową rozetę.</p> <p>1958 r. - doprowadzono elektryczność do kościoła.</p> <p>1960 r. - B.Hertmanowicz opr. "Orzeczenie w sprawie kościoła w Grzegorzewicach", PKZ Warszawa - "Inwentaryzację" i "Projekt zabezpieczenia sygnaturki". Przeprowadzono remont kościoła, orotebrano starą dzwonnice drewnianą po stronie wsch. kościoła - wystawiono nową, po stronie zach. Przesła drewniane ogrodzenia zastąpiono - murewanymi, powiększono plac przykościelny przez nadesypanie od strony pd., co z kolei spowodowało konieczność przełożenia schodów pd.</p> <p>1963 r. - etynkowano stropy w kościele.</p> <p>1980/81 - wymieniono pokrycie dachu kościoła, wymieniono tynki wewnętrzne, oczyszczono kamienne portale, wzmacniono konstrukcję więźby.</p>		<p>19 Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Stan zachowania kościoła - por.karta ewidencji kościoła.</p> <p>Dzwonnica z ok. 1960 r. w stanie dobrym.</p> <p>Mury ogrodzenia w wielu miejscach spękałe - głównie z powodu erozji skarpy lessowej, na której zespół jest posadowiony i braku właściwego odprowadzenia wód powierzchniowych.</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <ul style="list-style-type: none"> - zabezpieczenie skarpy lessowej, na której posadowiony jest zespół, przed erozją. - naprawa /przemurowanie/ spękanych murów ogrodzeniowych, - wykonanie właściwego powierzchniowego odprowadzenia wód opadowych z placu przykościelnego. 	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie.Ac.V. 27 /1738 r./; tamże. Ac.V. 37/1747 r./; Archiwum Kurii Diecezjalnej w Sandomierzu.Akta kościoła par. w Grzegorzewicach od 1845 r. ,bez sygn., nlb.; Archiwum Państwowe w Radomiu. Rząd Gubernialny Radomski, sygn. 5749,5750,5751,5752.

22. Bibliografia

J.Wiśniewski:Dekanat opatowski.Radom 1907,s. 199.
T.Szydlowski:Okragły kościółek w Grzegorzewicach Ziemia XII, 1927, s. 218.
Tenże: Oseblivy zabytek architektury w Grzegorzewicach, Kurier Lit.Nauk. 1927, dodatek IKC.
P.Bohdziewicz: Kilka uwag o rotundzie w Grzegorzewicach, BHSiK VI, 1938.
T.Szydlowski:Badania i odkrycia w zakresie historii sztuki na terenie sandomiersko-kieleckim /w latach ostatnich/,Pamiętnik Świętokrzyski, I, 1930.
KZSP,III,Województwo kieleckie,z. 7.Powiat opatowski, Warszawa 1959, s. 22.

23. Źródło ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst mgr Anna Adamczyk IX 1995 r.

imie, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki

j.w.

zdjęcia fotogr.

j.w. 14.II.1995 r.

imie, nazwisko, data, podpis

imie, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów

PSOZ KIELCE

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwisko wypełniających)

27. Załączniki

wkładki 1 - 2.

1. Miejscowość GRZEGORZEWICE	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. JANA CHRZCICIELA	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. p.12 i zdjęcia.
---------------------------------	---	--

c.d. p. 12.

na nowym podmurowaniu. Dzwonnica stała po stronie wsch. kościoła.

W 1885 r. wyremontowano dach na kościele/ w miejsce gontu położono blachę żelazną/; w końcu XIX w. dziedzic Karol Sosnowski ufundował kamienne schody - na stromym zboczu od pd. W 1912 r. wystawiono nową murowaną plebanię.

W 1932 r. odrestaurowano rotundę/prezbiterium z apsydą/, skuto na jej ścianach tynki zewnętrzne, zrekonstruowano maswerkową rozetę.

Ok. 1958 r. do kościoła doprowadzono elektryczność. Wkrótce też rozebrano starą drewnianą dzwonnice i wystawiono nową murowaną, w innym miejscu - po stronie zach. kościoła. W 1960 r. powiększono powierzchnię placu przykościelnego od strony pd. przez nadsypanie terenu /zmieniono wówczas bieg schodków pd./, wykonano murowane przeszła ogrodzenia w miejsce drewnianych, ze sztachet, przestawiono wówczas też kilka pomników nagrobnych. W 1962-1964 wykonano mur kamienny wokół terenów plebanii.

Styl : rotunda /obecnie prezbiterium z apsydą / murowane w okresie gotyku - w stylu romańskim /przejaw zapóźnienia architektury w ośrodkach lokalnych/, dzwonnica eklektyczna z XX w. , plebania z 1912 pozbawiona cech stylowych.

Widok od pn.-wsch.

Widok od pd.

Wkładkę założeń

Miejsce przechowywania negatywu

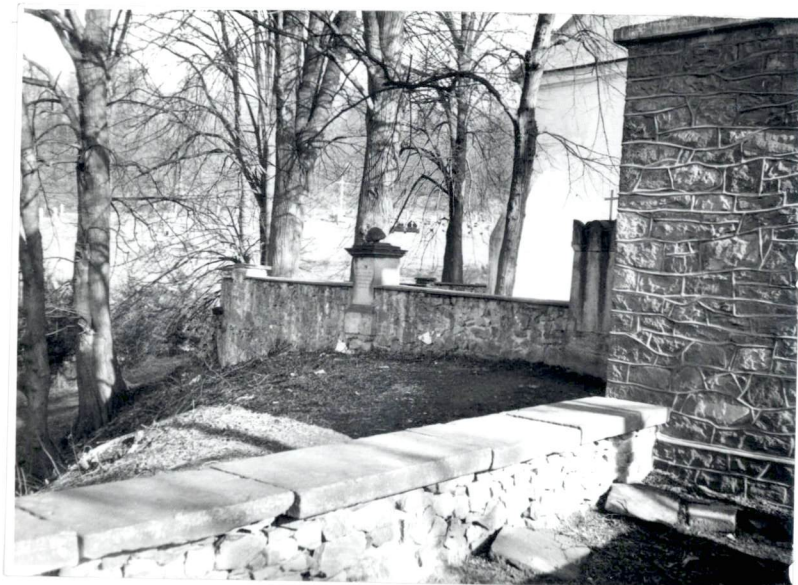
wzór ODZ 1978 r.

Mur ogrodzenia od pd.-zach.

Fragment murów od zach.

Mur - od pn.-zach.

Dzwonnica od zach.

1. Miejscowość

GRZEGORZEWICE

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR.

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Zdjęcia, plan sytuacyjny na odwrociu.

Widok dzwonnicy od wsch.

Plac przykościelny od pn.

Widok kościoła od pd.

Widok na plebanię.

Wkładkę zał

Miejsce prze

